

14. Веретельник Л.К. Тлумачення цивільно-правових договорів за законодавством європейських країн. – [Електронний ресурс]. – режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pib/2011_1/PB-1/PB-1_54.pdf
15. Агарков М.М. Обязательство по советскому гражданскому праву / М.М. Агарков. – М.: Типография Известий Советов депутатов трудящихся СССР, 1940. – 175 с.
16. Красавчиков О.А. Гражданско-правовой договор / О.А. Красавчиков // Гражданско-правовой договор и его функции: сборник. – Свердлов, 1980. – 734 с.
17. Цивільне право України: підручник в 2 томах / за ред. С.О. Харитонов, П.Ю. Голубсової. – Х.: Одіссей. – Т.1. – 2008. – 832 с.
18. Гражданское право / под ред. А.П. Сергеева, Ю.К. Толстого. – СПб., 1996. – 552 с.
19. Договірне право: навчальний посібник / Вавженчук С.Я. – К.: КНЕУ, 2011. – 584 с.
20. Тиллем М. Обязательственное право в новом гражданском кодексе. Система и первый судебный опыт // Правовая система Нидерландов. – М.: Зерцало, 1998. – С. 421-457.
21. Гражданские и торговые кодексы зарубежных стран: Сборник законодательства. Современное зарубежное частное право / под ред. С.Н. Медведева, С.О. Звонок. – Ставрополь: Изд-во СГУ, 1999. – 412 с.
22. Выборнова Е.С. К понятию гражданско-правового договора / Е.С. Выборнова // Актуальные проблемы русского права. – №3. – 2010. – С. 153-159.
23. Калабеков Ш.В. Договор как универсальная правовая конструкция: дис. ... канд. юрид. наук. М., 2003. – 100 с.
24. Халфина Р.О. Договор в английском гражданском праве / Р.О. Халфина. – М.: Издательство Академии наук СССР, 1959. – 319 с.
25. Кулагин М.И. Предпринимательство и право: опыт Запада / М.И. Кулагин. – М.: Дело, 1992. – 144 с.

УДК: 343.985

КРИМІНАЛІСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗЛОЧИНІВ ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОТИДІЇ КОНТРАБАНДИ

Хараберюш О.І., к.ю.н., старший викладач кафедри оперативно-розшукової діяльності Донецького юридичного інституту МВС України

Хараберюш О.І. Криміналістична характеристика злочинів та її значення для оперативно-розшукового забезпечення протидії контрабанді.

У статті досліджено криміналістичну характеристику злочинів з позиції її кількісного та якісного складу. Визначено кількість елементів криміналістичної характеристики контрабанди та проаналізовані складові її частини. На основі цього аналізу надано пропозицію щодо доповнення її новим елементом, який характеризує сучасні зміни у способах та методах скоєння контрабанди. Особливістю сьогодення є те, що контрабанда носить організований транснаціональний характер. Попередження і припинення діяльності цих транснаціональних злочинних формувань, які займаються контрабандою і скоюють суміжні з нею злочини, припускає проведення оперативно-розшукових заходів в рамках оперативно-розшукового забезпечення протидії цим злочинам. І тому нами обґрунтовано, що одним з елементів криміналістичної характеристики повинна бути характеристика організованих злочинних угруповань та організацій, що займаються контрабандою.

Ключові слова: криміналістична характеристика, транснаціональна злочинність, контрабанда, оперативно-розшукове забезпечення.

Хараберюш А.И. Криминалистическая характеристика преступлений и ее значения для оперативно-розыскного обеспечения противодействия контрабанде.

В статье исследована криминалистическая характеристика преступлений с позиции ее количественного и качественного состава. Определено количество элементов криминалистической характеристики контрабанды и проанализированы составные ее части. На основе этого анализа дано предложение относительно дополнения его новым элементом, который характеризует современные изменения в способах и методах совершения контрабанды. Особенностью настоящего есть то, что контрабанда носит организованный транснациональный характер. Предупреждение и прекращение деятельности этих транснациональных преступных формирований, которые занимаются контрабандой и совершают смежные с нею преступления, предполагает проведения оперативно-розыскных мероприятий в рамках оперативно-розыскного обеспечения противодействия этим преступлениям. И потому нами обосновано, что одним из элементов криминалистической характеристики должна быть характеристика организованных преступных группировок и организаций, которые занимаются контрабандой.

Ключевые слова: криминалистическая характеристика, транснациональная преступность, контрабанда, оперативно-розыскное обеспечение.

Kharaberyush O. The of criminal law feature of the crimes and her importance's for operational-search of the ensuring the reluctance to contraband.

In article explored of criminal law feature crimes with positions her quantitative and qualitative composition. The certain amount of criminal law feature element of the contraband and analyses component her part. Offer is given on base of this analysis for additions his new element, which characterizes the modern changes to way and method of completion of the contraband. The Particularity persisting there is that contraband carries the organized transnational nature. Warning and cessation to activity these transnational criminal shaping, which concern with the contraband and make adjacent with her crimes, expects undertaking operational-searchs action within the framework of operational-search of the ensuring the reluctance to this crimes. And therefore us is motivated that one of the element of the of criminal law feature must be a feature organized criminal groups and organization, which concern with the contraband.

Keywords: criminal law feature, transnational criminality, contraband, operational-investigation provision.

Постановка проблеми. Значну загрозу суспільству становить організована злочинність, яка набуває міжнародного характеру. Одним із найбільш небезпечних напрямків криміналізації зовнішньоекономічної сфери є контрабандна діяльність, тобто незаконне переміщення товарів через митний кордон, у всіх її проявах. Українське суспільство сьогодні, як і в попередні роки, перебуває у стадії проведення правових реформ. За цих умов правоохоронним органам нашої держави постійно доводиться протистояти зростанню злочинності. За оцінкою Кабінету Міністрів України, контрабанда завдає суттєвої шкоди економічним відносинам у сфері господарської діяльності нашої держави. Незважаючи на вжиті з боку уряду заходи щодо протидії цим злочинам, контрабанда набуває все більших масштабів та організованих форм, завдаючи колосальних збитків економіці держави.

Зафіксовані обсяги незаконного переміщення через кордон предметів контрабанди (стратегічна та інша промислова сировина, вибухові речовини, зброя та боеприпаси, культурно-історичні цінності тощо) свідчать про те, що цей вид злочину набув надзвичайно небезпечного масового характеру [1, с. 230].

Враховуючи високий ступінь латентності злочинів, що пов'язані із контрабандою, ретельність, з якою вони плануються, вчиняються і маскуються, проблема ефективної протидії цьому небезпечному явищу набуває сьогодні особливої гостроти та актуальності, вимагає від правоохоронних органів підвищення компетентності та забезпечення адекватності дій масштабам і складності цього завдання. Не менш важливим для підвищення ефективності роботи правоохоронних органів є вивчення питань оперативно-розшукового забезпечення протидії контрабанді, під якою ми розуміємо систему заходів, що здійснюються суб'єктами ОРД щодо: збирання, узагальнення і введення у кримінальне провадження фактичних даних, що характеризують небезпечні форми злочинного прояву; способів і форм протидії з боку злочинного середовища виконанню правоохоронної функції держави; забезпечення нейтралізації злочинних дій з протидії органам досудового слідства, оперативним підрозділам та судам.

Тому для адекватної протидії контрабанді важливе значення має криміналістична характеристика цього злочину.

Аналіз досліджень. У теорії криміналістичної характеристики найбільш дискусійним є питання про кількісний та якісний склад елементів криміналістичної характеристики злочинів. Цій проблематиці присвячені роботи вчених: В.П. Бахіна [2], М.М. Василюк [3], О.Ф. Долженкова [4], А.В. Ішенка [5], О.В. Карнаухова [6], О.Н. Колесніченка [7], М.В. Салтєвського [8], А.В. Старушкевича [9], Я.В. Фурмана [10] та ін. Єдиної думки щодо вирішення цього питання на сьогоднішній день не існує, оскільки важко сформулювати чітку систему таких критеріїв, яка б застосовувалась до різних видів злочинів.

Виділення проблеми. Питання щодо визначення поняття криміналістичної характеристики виникло у зв'язку з теоретичним та практичним навантаженням, яке воно містить у собі. Слід зазначити, що саме виходячи з правильного визначення змісту криміналістичної характеристики може бути вірно побудовано систему криміналістичного та оперативно-розшукового забезпечення протидії контрабанді.

В багатьох наукових роботах розглядаються різні аспекти криміналістичної характеристики певних категорій злочинів, що свідчить про актуальність розробки цього поняття, визначає його практичну значущість. Однак мають розбіжності у підходах до визначення структури криміналістичної характеристики, характеристики її складових елементів. Усе це зумовлено недостатньою розробленістю питання, що аналізується на загальнотеоретичному рівні, невирішеністю суперечливих моментів, розбіжностями у поглядах на природу, сутність, структуру, кількість елементів зазначеної характеристики.

Мета дослідження полягає у визначенні криміналістичної характеристики контрабанди, виділенні її основних елементів з позиції оперативно-розшукового забезпечення протидії цьому виду злочинів.

Результати дослідження. Поняття «криміналістична характеристика» виникло наприкінці 60-х років у результаті накопичення, узагальнення і систематизації відповідної криміналістичної інформації про структурні елементи злочинної діяльності як системний криміналістичний опис [11, с. 32] і посіло належне місце в науці і практиці кримінального процесу та оперативно-розшукової діяльності.

Правильне визначення криміналістичної характеристики злочину має суттєве значення для належної організації протидії йому, тому що вона містить усі суттєві ознаки злочинної діяльності і ознаки злочинця. За думкою видатного вченого-криміналіста О.Н. Колесніченка криміналістична характеристика є основою побудови методики розслідування бо «злочини мають загальні риси криміналістичної природи» [12, с. 16].

Згодом під криміналістичною характеристикою почали розуміти систему об'єктивних даних про злочинне діяння. В цьому плані криміналістична характеристика контрабанди виступає як результат наукового аналізу типових ознак і особливостей, упорядкована сукупність взаємопов'язаних узагальнених даних про неї, що має практичне значення для вирішення завдань оперативно-розшукового забезпечення протидії цьому злочину. В основі елементів криміналістичної характеристики контрабанди лежать об'єктивні процеси вчинення і приховування даного злочину, які відзначають закономірності відображення ознак цього злочину у реальній дійсності [7, с. 86].

Криміналістичну характеристику злочинів можна розглядати на двох рівнях: як загальне поняття, і як поняття, що відноситься до конкретних видів і груп злочинів.

Розглядаючи питання конструювання криміналістичної характеристики, як слушно зауважив М.В. Салтєвський варто дотримуватися принципів, які формують інформаційний підхід до цієї проблеми, а саме: криміналістична характеристика – це не лише сукупність інформації, а й певним чином субординована в систему, абстраговано узагальнена інформаційна модель злочину; опису підлягають не всі ознаки для даного виду (групи) злочинів, а лише типові; це не проста констатація ознак на якісному рівні, а й характеристика співвідношення їх кількісних сторін [8, с. 234].

Отже, аналіз викладених у юридичній літературі поглядів на загальне поняття криміналістичної характеристики злочинів дозволяє зробити висновок, що під криміналістичною характеристикою злочинів слід розуміти упорядковану сукупність даних (відомостей) про криміналістично значущі ознаки злочинів: предмет, спосіб, сліди, особа злочинця тощо.

Стосовно криміналістичної характеристики контрабанди також відсутнє єдине уявлення про склад його елементів. Тому на основі аналізу думок науковців [9, с. 42; 13, с. 277-324; 14; 15, с. 160; 16] ми визначаємо такі основні елементи:

- предмет злочинного посягання;
- спосіб вчинення та приховування або маскування злочину;
- обстановка вчинення злочину;
- типові сліди;
- особи злочинців.

Окремі науковці до криміналістичної характеристики також додають мотив скоєння злочину.

Контрабанда належить до злочинів, характерною особливістю яких є обов'язкова наявність *предмета*, на який безпосередньо спрямовуються злочинні дії винного і через який він посягає на суспільні відносини, що характеризують об'єкт цього злочину.

Аналіз практики протидії контрабанді свідчить про те, що в сучасних умовах різновиди предметів контрабанди надзвичайно різноманітні і час від часу змінюються залежно від потреб окремих груп населення. Ці потреби детерміновані соціально-економічною обстановкою в країні та соціальними і психологічними властивостями її громадян. До предметів сучасної контрабанди, що є кримінально караними, належать: зброя, культурні та історичні цінності, наркотики, психотропні речовини та прекурсори, сильнодіючі речовини, стратегічні матеріали, технічні засоби негласного отримання інформації [17, ст.ст. 201, 305].

Слушно є позиція окремих науковців [18] щодо типізації предметів контрабанди, яка дозволяє встановити зв'язки предмета контрабанди з іншими елементами криміналістичної характеристики (способом вчинення і приховування, властивостями особистості злочинців, їх ролевими функціями тощо) і, крім того розробити тактику та стратегію оперативно-розшукового забезпечення протидії контрабанді.

Наступним елементом криміналістичної характеристики контрабанди ми визначили *способи її вчинення*. Ми погоджуємось з поглядом окремих науковців, що до способу вчинення та приховування або маскування контрабанди треба відносити і інтелектуальну діяльність яка передбачає створення відповідних умов, і вчинення конкретних дій як комплексу заходів що сприяють вчиненню контрабанди. Так, Страхова В.В. вважає, що до способу вчинення злочину належать: дії (прийоми, методи) з підготовки, безпосереднього вчинення та приховування злочину; використання знарядь (засобів) для вчинення злочину і наслідки злочинних дій; використання обстановки (місця, часу) інших умов для вчинення злочину [19, с. 51].

Тому способом вчинення контрабанди є діяльність з підготовки, вчинення і приховування злочину, згідно з умовами оточуючого середовища і властивостями особи, які пов'язані з використанням відповідних знарядь, обранням засобів, умов, місця і часу вчинення злочину.

Серед способів вчинення контрабанди слід виділити переміщення контрабанди з участю або без безпосередньої участі контрабандиста. Найбільше поширеними способами контрабанди без участі контрабандиста є такі: приховування предметів контрабанди у

спеціальних схованках на транспортних засобах міжнародного сполучення (так звана безгосподарна контрабанда); пересилання предметів контрабанди в схованках, обладнаних у міжнародних поштових відправленнях (посилках, бандеролях); переміщення предметів контрабанди з особами, які перетинають митний кордон на законних підставах (їдуть у відрядження, туристичну подорож, виїжджають на постійне місце проживання за кордон). Їх просять перевезти посылку або сувенір для родичів або знайомих і під час проведення митного контролю видати ці речі за свої.

У структурі криміналістичної характеристики контрабанди спосіб вчинення є системоутворюючим елементом: з одного боку він пов'язаний з властивостями особи контрабандистів (професією, здійсненням раніше правопорушень і передусім судимістю, знаннями, уміннями, навичками, національною приналежністю тощо), а з іншої – з комплексом об'єктивних умов обстановки скоєння злочину (з її соціально-економічної, географічної складовими, природними, погодними умовами, місцем розташування регіону, особливостями конкретної митниці, митного поста).

Обстановка вчинення контрабанди є один з важливих елементів криміналістичної характеристики будь-якого злочину у тому числі і контрабанди.

За визначенням М.П. Яблокова під обстановкою вчинення злочину розуміється, система різного роду взаємодіючих між собою до, в момент учинення та після злочину об'єктів, явищ і процесів, які характеризують місце, час, речовинні, природно-кліматичні, виробнично-побутові та інші умови навколишнього середовища, особливості поведінки непрямих учасників протиправного діяння, психологічні зв'язки між ними та інші фактори об'єктивної реальності, які визначають можливість, умови та обставини вчинення злочину. Він виділяє наступні її елементи: тимчасові, просторово-конструктивні, речовинні, природно-кліматичні, фізико-хімічні, виробничо-побутові, поведінково-психологічні [20, с. 352–355].

При дослідженні обстановки здійснення контрабанди В.А. Жбанков до елементів оцінювання рівня обстановки: географічне положення регіону; особливості регіональної економіки; стан експорту і імпорту; розвиток і інтенсивність зовнішньоекономічних зв'язків; правовий режим регіону (наприклад, вільна економічна зона); кількість реальних учасників зовнішньоекономічної діяльності тощо [15].

Окремим критерієм можна вважати обстановку здійснення контрабанди в митницях і на митних постах. До його елементів можна віднести: положення митниці в системі зовнішньоекономічної діяльності (внутрішня митниця або прикордонна); географічне розташування митниці, митного поста; категорія місця вчинення контрабанди, що обумовлює структуру митного підрозділу і його штатну чисельність; оптимальна структура митниці (кількість митних постів, розташування місць митного контролю і оформлення, оптимальність розподілу між ними об'єму роботи; кваліфікація співробітників; стан матеріально-технічної бази, зокрема забезпечення криміналістичними засобами і технічними засобами митного контролю; система зв'язку тощо.

Матеріальні сліди, що виникають при підготовці, здійсненні і приховуванні злочину – один з найважливіх елементів криміналістичної характеристики контрабанди. Аналіз матеріальних слідів злочину в сукупності з іншими даними дозволяє відтворити, змодельовати обставини вчиненого злочину. Тому збиранню, фіксації, дослідженню, оцінці і використанню слідів в процесі розслідування і попередження злочинів повинна приділятися значна увага [21, с. 50–79].

В процесі підготовки, здійснення і приховування контрабанди відображаються всі види слідів: сліди-предмети; сліди-відображення; сліди-речовини.

Сліди знаходження предметів контрабанди можуть бути виявлені у спеціально обладнаних схованках на транспортному засобі, багажі, одязі, взутті, приміщеннях, де ці предмети зберігалися. Особливу увагу при проведенні огляду таких місць потрібно звернути на пошук мікрослідів і мікрочасток, які могли би залишитися внаслідок збереження предметів контрабанди. На окремих об'єктах, які використовували для зберігання контрабанди, можуть бути виявлені подряпини, що виникли під час їх відкриття для поміщення таких предметів. Слід також звернути увагу на відсутність бруду та пилу в тих місцях, де вони мали б бути (наприклад на гвинтах, кришках, гайках, на піддоні автомашини), на свіжо фарбовані місця, залишки клею, липкої стрічки тощо. На об'єктах, що мають гладку поверхню можуть залишитися сліди пальців рук осіб, причетних до переміщення предметів контрабанди. В документах, які використовували як підставу для переміщення предметів контрабанди, можна виявити сліди їх повної чи часткової подробиці та ін.

Сліди-відображення включають відображення властивостей особи злочинців (рук, ніг, зубів, почерку тощо), відображення властивостей предметів, включених в орбіту злочинної діяльності (сліди протекторів автотранспортних засобів, пломбаторів, засобів, що застосовувалися для зміни номерів на агрегатах автотранспортних засобів, переміщених через митний кордон тощо).

Сліди-предмети. Вони включають товари і транспортні засоби, пакувальні засоби, документи, використовувані в процесі вчинення злочинів і т. ін.

До слідів-речовин відносяться рідкі і газоподібні товари, переміщувані через митний кордон України: нафта, газ, бензин, мастила, ґрунт тощо.

Таким чином, коло матеріальних слідів контрабанди достатньо широке, найбільш численні сліди-предмети. Їх виникнення значною мірою обумовлене, разом з іншими чинниками, особливостями митної діяльності та впливає на організацію оперативно-розшукової діяльності на митних постах та оточуючому середовищі.

Криміналістичне вивчення *особи*, як елементу криміналістичної характеристики злочину є частиною процесу розслідування у кримінальному провадженні як пізнавальної діяльності у ході якої збирається будь яка інформація, необхідна для встановлення картини минулого. Ця інформація є корисною і для оперативно-розшукового забезпечення протидії контрабанді, коли виникає необхідність залучення таких осіб для конфіденційного співробітництва.

Узагальнення практики показало, що контрабанда належить до розряду «чоловічих злочинів», оскільки переважна їх кількість вчинюється чоловіками (71,8 %). Проте останнім часом намітилася тенденція зміни такого становища у бік збільшення кількості осіб жіночої статі, які вчинили контрабанду. При цьому, характерною є «спеціалізація» контрабандистів за статевою належністю. У більшості випадків жінки вчиняють контрабанду ювелірних виробів, валюти, наркотиків із приховуванням від митного контролю шляхом використання місць, що утрудняють їх виявлення. Разом із тим, дуже рідко зустрічаються випадки вчинення жінками контрабанди зброї, боєприпасів, радіоактивних, вибухових речовин, а також приховування з використанням виготовлених тайників, що більш характерно для чоловіків.

Вивчення даних, що характеризують осіб, які вчиняють контрабанду шляхом приховування від митного контролю, дозволяє виділити ознаки злочинців, за якими можна визначити інформаційний портрет контрабандиста з урахуванням предметної спеціалізації та статевої належності.

Сучасний контрабандист-чоловік становить 71,8 %, які засуджені за контрабанду, серед них у вік до 40 років (85,9 %), має середню або вищу освіту (91 %), ніде не працює (54 %), знає специфіку митного контролю та способи вчинення і приховування контрабанди, комунікабельний, енергійний, готовий піти на ризик, вчинює контрабанду переважно з корисливою спрямованістю (96 %); при проходженні митного контролю, як правило, виявляє себе неприродною поведінкою, непевністю у відповідях, рухах, емоційною збудженістю та ін.

Сучасна жінка-контрабандистка (28,2 %): вік – до 40 років (74,8 %), має середню або вищу освіту (87,4 %), заміжня (34,5 %), має одну дитину і більше (78,7 %), переважно переміщує через кордон іноземну валюту – (63 %), продовольчі і промислові товари (15 %), наркотики (9 %), ювелірні вироби (5 %), інше – (8 %); старанно приховує контрабанду в одязі, взутті, нижній білизні, шпильці для волосся, сумочках тощо. Зовнішньо часто приваблива, добре одягнена, як правило, під час проходження митного контролю виявляє знервованість, дратівливість, нечіткість та непевненість у відповідях [1, с. 236].

Ми погоджуємося з тим, що під криміналістичним визначенням особи слід розуміти встановлення кримінально-значущої інформації про злочинця, потерпілого, про обвинуваченого та інших учасників процесу розслідування, яке включає до себе знання про притаманні ним анатомічні, біологічні, психологічні і соціальні властивості, які необхідні для ідентифікації особи, вирішення тактичних задач і з'ясування фактичної картини події злочину у процесі його розслідування, а також для використання з метою здійснення криміналістичної профілактики [22, с. 44] та, ми впевненні, протидії оперативно-розшуковими засобами.

Тому, при аналізі властивостей особи контрабандистів слід виходити з наявності у них таких груп властивостей: анатомічних, соціальних, психологічних і біологічних.

Як ми бачимо з наведеного вище, у більшості випадків «контрабандистами» є люди молодого та середнього віку, переважно чоловіки 20-45 років, як громадяни України так і іноземці. Найчастіше контрабандою займаються працівники міжнародних транспортних засобів, які здійснюють рейси через державний кордон України. Факти вчинення контрабанди особами, які не досягли віку, з якого настає кримінальна відповідальність за цей злочин відсутні.

У сучасних умовах на формування властивостей особистості суттєво впливає криміногенна обстановка. Соціальна небезпека економічної злочинності, з одного боку веде до підточування правових основ держави, коли безкарність ставить під сумнів бажання і здатність держави дотримувати принципи соціальної справедливості, рівність всіх перед законом тощо, а з іншого – до правового нігілізму населення, масового розповсюдження протиправних норм девіантної поведінки.

Сьогодні контрабанда і суміжні з нею злочини мають в основному організовану структуру і транснаціональний характер [23]. Для організованої групи характерна певна згуртованість учасників і спрямованість умислу на неодноразове вчинення злочину, тобто на заняття контрабандою як промислом протягом тривалого часу. Причому не обов'язково, щоб фактичне переміщення предметів через митний кордон здійснювалося усіма членами групи. Окремі її учасники можуть безпосередньо не виконувати дій, які входять в об'єктивну сторону контрабанди, але як правило вони усвідомлювали, що своїми конкретними діями сприяють переміщенню через митний кордон України предметів контрабанди. Особливу небезпеку становлять випадки, коли до складу групи входять працівники митних органів, прикордонники КПП, працівники ОВС, що дає можливість таким групам практично безперешкодно протягом тривалого часу займатися контрабандою [24]. Тому ми пропонуємо ввести до криміналістичної характеристики контрабанди окремим елементом *характеристику злочинних угруповань*, які займаються контрабандою. Це полегшить, ми впевненні, організацію оперативно-розшукового забезпечення протидії цьому злочину.

На користь цієї пропозиції говорить те, що особи організаторсько-управлінського рівня мають в своєму розпорядженні значні матеріальні і грошові кошти, мають в своєму розпорядженні обширну мережу зв'язків із співробітниками державних, у тому числі і правоохоронних органів, а також комерційних структур. Члени злочинних угруповань та організацій забезпечуючого рівня володіють високим професіоналізмом, здібностями, знаннями, уміннями і навичками, що дозволяють реалізовувати схеми здійснення контрабанди і маскувати її. Зокрема: вони знають технологію зовнішньоекономічної діяльності та її «вузькі» місця, особливості документообігу при переміщенні товарів через митний кордон України, правозастосовну практику боротьби з контрабандою та митними правопорушеннями, способи підробки документів, схеми залучення до злочинної діяльності співчасників і спілкування з «потрібними» людьми тощо.

Дослідження *мотивів контрабандної діяльності* показало, що в переважній більшості контрабанда здійснюється з корисливих мотивів. Статистика та дослідження окремих науковців вказує, що контрабанда це корисливий злочин, розрахований на прибуток в декілька сот і навіть більше тисячі відсотків [1, с. 229; 25, с. 59].

При цьому, вирішуючи питання про співвідношення криміналістичної характеристики та криміналістичного забезпечення і визначаючи місце криміналістичної характеристики у системі діяльності з криміналістичного забезпечення, на погляд автора, слід виходити з визначення цілого і частини.

Тому, на погляд автора, таким, яке впорядковує систему криміналістичного забезпечення буде визначення криміналістичної характеристики, як однієї з складових діяльності з криміналістичного забезпечення, яка міститься поряд з криміналістичними рекомендаціями і методами розслідування окремих видів злочинів у методично-інформаційному блоці.

Висновки та пропозиції.

Таким чином, досліджуючи природу криміналістичної характеристики, ми можемо констатувати, що вона є важливою частиною криміналістичного та оперативно-розшукового забезпечення протидії контрабанді. Криміналістична характеристика є такою, що впорядковує систему оперативно-розшукового забезпечення, надаючи можливість суб'єктам ОРД ефективно проводити оперативно-розшукові заходи щодо збирання, узагальнення фактичних даних про: організовані злочинні угруповання, що займаються контрабандою, способи і форми скоєння злочину, осіб, які займаються контрабандою різних предметів тощо, для використання їх у кримінальному провадженні і вирішення глобальної задачі невідворотності покарання за скоєний злочин.

Розглядаючи криміналістичну характеристику контрабанди через призму сьогодення пропонуємо включити до її елементів характеристику злочинних угруповань та організацій, що займаються контрабандою.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Шендик А.В. Контрабанда – загроза економічній безпеці держави / А.В.Шендик // Шляхи розвитку оперативно-розшукової діяльності в сучасних умовах : матеріали наук.-практ. конф. (м. Харків, 28 листоп. 2009 р.). – Х. : ХНУВС, 2009 – С. 229-236.
2. Бахин В.П. Криминалистическая характеристика преступлений как элемент расследования / В. П. Бахин // Вестник криминалистики. – М.: Спарк, 2000. – Вып. 1. — С. 16–22.
3. Василина М.М. Особливості розслідування контрабанди (за матеріалами оперативно-розшукової і слідчої практики СБУ): автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність / М. Василина, – К., 1999. – 24 с.
4. Долженков А. Ф. Криминалистическая характеристика контрабанды / А. Ф. Долженков // Митна справа, – 2008. – № 4. – С. 6-10.
5. Іщенко А. В. Теорія і практика криміналістичного забезпечення процесу доказування в розслідуванні злочинів / Іщенко А. В., Ієрусалімов І.О., Удовенко Ж.В. – К., Центр учбової літератури, 2007. – 160 с.
6. Карнаухов О. В. Криміналістична характеристика, її місце у криміналістичному забезпеченні дізнання у справах про контрабанду / О. В. Карнаухов. // Митна справа. – 2009. – № 1. – С. 16–21.
7. Колесниченко А.Н. Криминалистическая характеристика преступлений: / А. Н. Колесниченко, В.Е. Коновалова. — Харьков: Юрид. ин-т, 1985. – 92 с.
8. Салтєвський М. В. Криминалистическая характеристика: структура, элементы: специализированный курс криминалистики: учебник. [для слушателей вузов МВД СССР, обучающихся на базе средн. спец. юрид. образования] / М. В. Салтєвський. – К.: НИ и РИО КВШ МВД СССР, – 1987. – 296 с.
9. Старушкевич А. В. Криміналістична характеристика злочинів: навч. пос. / А.В. Старушкевич. – К.: НВТ „Правник” – НАВСУ, 1997. – 42 с.
10. Фурман Я. В. Основи методики розслідування контрабанди культурних цінностей: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук за спец. 12.00.09 - кримінальний процес, криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність / Я. В. Фурман. – К., 2009. – 20 с.
11. Белкин П.С. Курс криминалистики: учебник. / П.С. Белкин. – М.: Юрист, 2001. – 984 с.

12. Колесниченко А.Н. Научные и правовые основы расследования отдельных видов преступлений: автореф. дис. на соискание науч. степени доктора юрид. наук: спец. 12.00.09 «Уголовный процесс, криминалистика: судебная экспертиза» / А. Н. Колесниченко. – Х., 1967. – 28 с.
13. Дізнання в міліції та в митних органах: навчальний посібник / [Є.І.Макаренко, Л.М.Лобойко, В.М.Тертишник та ін.]. – Дніпропетровськ: Юрид. академія МВС, 2003 р. – 452 с.
14. Жбанков В.А. Таможенная преступность. Криминология / Жбанков В.А. под общ. ред. д. ю. н., проф. А.И. Долговой.– [2-е изд.], перераб. и доп. – М.: Норма, 2001. – 186 с.
15. Жбанков В.А. К вопросу о разработке методики расследования преступлений, которые совершаются организованными преступными сообществами. / В. А. Жбанков // Экономические и правовые проблемы таможенной деятельности. Собрание научных трудов. – М.: РИО РОТА, 1999. – 268 с.
16. Шевчук В. М. Проблемы методики розслідування контрабанди: дис ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Шевчук Віктор Михайлович. – Харків, 1998. – 228 с.
17. Кримінальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25-26. – Ст. 131.
18. Боков А.А. Первоначальный этап раскрытия и расследования контрабанды: автореф. дис. на соискание науч. степени канд. юрид. наук: спец. 12.00.09 «Уголовный процесс, криминалистика: судебная экспертиза» / А. А. Боков. – М., 2004. – 16 с.
19. Страхова В. В. Спосіб вчинення злочину, як основа криміналістичної характеристики вбивств, скоєних з особливою жорстокістю / В. В. Страхова // Криміналістичний вісник: Наук.- практ. зб. / ДНДЕКЦ МВС України; КНУВС; Редкол.: С. М. Моїсєєв (гол. ред.) та ін. – К.: Вид.: Дім «Ін Юре», 2008. - № 2 (10). – 196 с.: іл.
20. Криміналістика: навчальний посібник / [А.Ф. Волобуєв, О.О.Волобуєва, О.А.Самойленко та ін.] ; за ред. А.Ф. Волобуєва. – К.: КНТ, 2011. – 504 с.
21. Белкин Р.С. Курс криминалистики: учебник / Р.С.Белкин. – М.: Юрист, 1997. – 324 с.
22. Лушечкина М. А. О направлениях, задачах и понятии криминалистического изучения личности / М.А. Лушечкина // Вестник Московского университета, 1999 г., № 3. – С. 42-47.
23. Батнишев О.Ф. Контрабанда, скоювана організованими злочинними угрупованнями, і суміжні з нею злочини: навчальний посібник / О.Ф.Батнишев, К.Г.Фетисенко. – К.: Вид-во Академії СБУ, 1999. – 32 с.
24. Підсумки роботи митних органів в 2009 році. Інформаційно-аналітичний збірник. – Київ: ДМСУ, 2010. – 76 с.
25. Качев Н. Криминологическое исследование контрабанды / Н. Качев // Социалистическая законность. – 1990. . – № 1. . – С. 57-61.

УДК 340.111.5

АФФИЛИЦИЯ: ПРОБЛЕМЫ КОНЦЕПТУАЛЬНОГО ОФОРМЛЕНИЯ

Хахулина Ю.В., ст. преподаватель кафедры теории и истории государства и права ДонНУ

Хахуліна Ю.В. Афіліція: проблеми концептуального оформлення

У статті досліджуються основні напрями концептуального оформлення афіліції в системі правового регулювання відносин різної галузевої приналежності.

Обґрунтовується як більш оптимальний напрям концептуального оформлення афіліції через прийняття уніфікованого закону про афілійованих суб'єктів (осіб). В цьому законі доцільно відобразити правову сутність афіліції як міжгалузевого (загальноправового) явища, юридичні підстави виникнення афіліції як правового зв'язку між суб'єктами права, юридичні наслідки цього зв'язку і їх значення для правової оцінки діяльності юридично пов'язаних будь-яким чином суб'єктів, а також результатів їх діяльності.

Ключові слова: афіліція, афілійовані суб'єкти, зв'язані особи, правове регулювання, правовідносини, правовий статус.

Хахулина Ю.В. Аффiliation: проблемы концептуального оформления

В статье исследуются основные направления концептуального оформления аффiliation в системе правового регулирования отношений различной отраслевой принадлежности.

Обосновывается как более оптимальное направление концептуального оформления аффiliation посредством принятия унифицированного закона об аффiliationованных субъектах (лицах). В данном законе целесообразно отразить правовую сущность аффiliation как межотраслевого (общеправового) явления, юридические основания возникновения аффiliation как правовой связи между субъектами права, юридические последствия этой связи и их значение для правовой оценки деятельности юридически связанных каким-либо образом субъектов, а также результатов их деятельности.

Ключевые слова: аффiliation, аффiliationованные субъекты, связанные лица, правовое регулирование, правоотношение, правовой статус.

Khakhulina Y. The article investigates general directions of the affiliation conceptual execution in the legal regulation system of relationship of various branch belonging.

It is grounded as being the most optimal direction of the affiliation conceptual execution by means of passing the uniform law on affiliated entities (persons). In this law it is advisable to reflect the legal essence of affiliation as an inter-branch (general law) phenomenon, the juridical grounds for affiliation accrual as the legal relationship between the subjects of the law, the legal consequences of this relation and its importance for the juridical assessment of somehow legally-related entities activity, as well as their performance.

Keywords: affiliation, affiliated entities, related persons, legal regulation, legal relationship, legal status.

Аффiliation, как известно, возникла в Украине в условиях формирования рыночной экономики и стала весьма распространенным явлением, опосредующим деятельность внутри и между бизнес-структурами, а также соприкасающиеся с ней отношения различной отраслевой принадлежности.

К этому же времени, началу 90-х годов прошлого столетия, относится становление правовой регламентации аффiliation как соответствующего поведения (приобретение влияния, существенного участия, установление контроля, зависимости и т.п.) задействованных в ней субъектов (аффiliationованных лиц) – участников корпоративизации, приватизации, коммерческих конкурсов, конкурентных, налоговых и иных отношений (сделки с заинтересованностью, управленческие решения с помощью родственных связей, трудовых функций и т.п.).

Распространенность и многообразие проявлений аффiliation обусловили внимание к ней юридической науки, прежде всего, отраслевого правоведения.

Так, К. Портной в числе участников холдинга рассматривает аффiliationованных лиц, исходя из их способности влиять на деятельность субъектов предпринимательства [1], в контексте аффiliation (аффiliationованности) исследует холдинговые отношения И. С. Шиткина [2], определение понятия аффiliationованного лица через группы лиц с одинарной и тройной связью с общим лицом представлено П. Бойко [3], включение в круг аффiliationованных лиц хозяйственного общества административно-территориальных единиц Республики